

LA PRIMERA PRÀCTICA

ALBERT VILLARÓ
LA PRIMERA
PRÀCTICA

Columna

PRIMERA EDICIÓ: SETEMBRE DEL 2010
© ALBERT VILLARÓ, 2010
© COLUMNA EDICIONS, S.A.
CARRER PEU DE LA CREU, 4 - 08001 BARCELONA
ISBN: 978-84-664-1176-9
DIPÒSIT LEGAL: B. 31.173-2010
FOTOCOMPOSICIÓ: VÍCTOR IGUAL, S.L.
CARRER MALLORCA, 374 - 08013 BARCELONA
IMPRÈS A: LIBERDÚPLEX
www.columnaedicions.cat

Aquest llibre no podrà ser
reproduït, ni totalment ni parcialment,
sense el permís previ escrit de l'editor.
Tots els drets reservats.

*Do Ghrappa, atá ag snámh fós
i linn Thoriella.*

*Don chomhaltas in Eanach Mhic Dheirg,
atá aontaithe ag an mbladh ghorm.*

ADVERTIMENT DEL TOT INNECESSARI:
Cap personatge, etcètera.

Prima pratica (it.)

Els termes *prima pratica* ('primera pràctica') i *seconda pratica* ('segona pràctica') van aparèixer durant la controvèrsia entre Claudio Monteverdi i Giovanni Maria Artusi en els primers anys del segle XVII sobre el nou estil de composició i, en particular, el seu tractament de la dissonància.

L'expressió *seconda pratica* va aparèixer impresa per primera vegada en una carta que hauria estat escrita cap al 1601 signada per L'Ottuso Academico, reproduïda per Artusi a la *Seconda parte dell'Artusi* (1603). El terme apareix fent referència a la pràctica d'ascendir després d'una nota bemollada i descendir després d'una de sostinguda, la qual cosa l'Ottuso defensa, dient que tots els moderns ho fan, «la major part dels quals han adoptat aquesta nova segona pràctica». Artusi havia criticat aquesta i altres llicències melòdiques, així com la lliure introducció de dissonàncies a *L'Artusi, ovvero Delle imperfettioni della moderna musica* (1600). No va ser fins al 1605 que Monteverdi va replicar breument aquest atac públic: en una carta al prefaici del seu cinquè llibre de madrigals va prometre defensar les noves pràctiques amb consideracions basades tant en la raó com en els sentits, en un assaig que titularia *Seconda pratica, ovvero Perfettione della musica moderna*. La segona part del títol parodia el d'Artusi; la frase *seconda pratica*, per altra banda, podia haver-se originat en els cercles a l'entorn de Monteverdi o a Ferrara per designar l'estil madrigalístic modern.

(*The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, ed. 1994)

I

DIMARTS

4 DE SETEMBRE DE 1991 ◊ 9 DE DESEMBRE DE 1642

EL DARRER DIA de la festa major és una mica trist, malgrat que la consigna tàcita és que s'ha de resistir amb bona cara fins al matí del dimecres. El mal temps arribarà aviat, encara que avui no ho sembli, i no és qüestió d'anar fent malbé les oportunitats per sortir i esbravar-se. Però les cosines —que encarnen la promesa sempre incompleta de renovació genètica, l'ideal del sexe fàcil, urgent i sense compromisos— ja han tornat totes intactes a casa, amb la resta dels forasters, i a Lagrau hi queden només els autòctons, els de tota la vida. Els que estudien a fora aprofiten els darrers dies de vacances. Ni tan sols els dels pobles de la comarca s'animen a baixar el dimarts a la capital: amb el ball del dissabte (i derivats) n'han tingut prou, no és prudent anar-se arrossegant en dies feiners, i menys encara a la fi de l'estiu, quan ja hi ha hagut moltes oportunitats de fer l'animal. Tothom, qui més qui menys, n'està una mica tip, encara que ningú no gosi reconèixer-ho obertament. Si la festa s'hagués acabat el dilluns o, molt millor, el diumenge al vespre, hi hauria hagut queixes, és clar, però més pel gust de portar la contrària i tocar el botet a la comissió que no pas per una veritable necessitat d'allargar-la. Però qui sap si aquella nit serà especial, una de les

escasses ocasions que recordes tota la vida i comentes, al cap dels anys, amb els amics, cada vegada amanida i exagerada una mica més gràcies a la distància i a les ganes de fer lluir el passat.

El programa de la colla del Roger, però, no té res de particular. Menjar alguna porqueria a les firetes —pinxos d'un origen dubtós i, això sí, molta cervesa— i encabat anar a treure el cap al ball, on tocaran grups de segona o tercera fila, en un poliesportiu desangelat. Cares ja vistes, visites a la barra, alguna corredissa de darrera hora si hi ha sort. La festa s'acabarà a les cinc o a les sis, encara de negra nit, i donaran tombs buscant un bar obert on esmorzar amb les altres restes del naufragi.

Els tres espies són el producte típic del país: magres, rebordonits, de mirada fosca, molt caminadors i no pas gaire xerrires. Van per les muntanyes disfressats de cabrers o sastres, i per això mateix són perfectament identificables, com si portessin un cartellet penjat al coll proclamant als quatre vents la seva condició d'impostors. Però no hi ha cap altra manera d'obtenir informació en un país trencat, ple de corriols perdedors i habitat per uns indígenes hostils o, en el millor dels casos, indiferents. Els espies han trobat soldats francesos mig congelats per tots els camins que baixen de la Cerdanya, encara a un parell de dies de Lagrau. Interrogats sobre els blasons brodats als gallardets plantats davant de les tendes —escut d'atzur, lleó de sinople— i sobre alguns detalls de la uniformitat dels oficials, no hi ha dubte: s'acosta el regiment del coronel Le Bougon, el mateix que dos anys abans havia dirigit el setge terrible sobre el castell de Bellaguarda. Le Bougon és, de llarg, la pitjor possibilitat, perquè les notícies sobre la seva crueltat ja fa temps que corren per la frontera. Si hagués estat el regiment de Quignard, encara,

perquè és un home vell i de reflexos lents, però Le Bougon no, de cap manera.

Tomás de Valderrábano, capità de cavalls i governador de la plaça, ni tan sols acompleteix la pràctica cosmètica de consultar el seu estat major, a veure què opinen. La decisió ja està presa: cal fotre el camp d'aquella ratera tan aviat com sigui possible. Els Dragons de Sigüenza mai no seran derrotats pels soldats de Le Bougon. Aquesta vegada no. Serà una retirada tàctica, un replegament cap al sud, on la defensa és més plausible, i ningú no ho considerarà com un acte de covardia, sinó una pràctica prudent i del tot entenimentada, coherent amb l'art de la guerra. Lagrau és una plaça indefensible, se sap des de fa temps, i els seus habitants són uns perfectes torracastanyes, preocupats fins al ridícul per qüestions mínimes de protocol, sempre queixosos sobre les incomoditats dels allotjaments i els subministraments a la tropa. Els reforços —en cas que es dignessin a enviar-los, comptant que no es perdrien pels camins nevats i sempre que arribessin a temps— tampoc no servien de gran cosa. Els exèrcits, a l'hivern, procuren no bellugar-se massa. I els francesos segur que busquen un lloc més arrecerat on poder passar els mesos de mal temps sense que els emprenyin gaire. De manera que a prendre vent, home. Ja s'ho faran. Adéu-siau. Els dragons marxaran així que puguin. Tocaran pirandó i que els bombin.

Sort en tenen dels cotxes tallats. Fa un parell o tres d'anys, una colla pionera es va passejar durant la festa amb un vuitcents cinquanta a punt de desballestar al qual havien tret la capota i l'havien pintat com si fos una vaca xerolesa, amb una esquella soldada al davant. Cap autoritat no va gosar dir-los res, i els municipals i regidors els veien passar i encara els saludaven amb una rialleta i fent adéu amb la mà.

L'any passat els cotxes ja eren una dotzena i aquest potser ja en circulen vint o vint-i-dos, comptant-hi un microbús descapotat. Trenta-cinc tones de ferralla amb rodes, conduïda per escamots de joves (i no tan joves) en diversos estats d'embriaguesa —i encara alguns mamellons que circulen sense permís. És un miracle que ningú hagi pres mal.

El vehicle oficial del Roger i els seus amics és un Dodge Dart negríssim, model Carrero Blanco, que han comprat per quatre duros a un taxista que s'acaba de jubilar. S'han decidit tard a incorporar-se a la febrada motora: tot sembla apuntar que l'any vinent s'acabarà fer la vista grossa i és ara o mai. Massa perill, comencen a dir, i a veure qui se'n fa responsable. Es foten una hòstia i després tot són plors. Durant tot el mes d'agost l'han estat preparant al garatge de l'Esteve, on hi ha totes les eines necessàries per dur a bon port la metamorfosi. D'entrada, cal fer les operacions comunes: tallar el sostre amb una serra de disc, soldar les portes per assegurar-ne la rigidesa. També s'han de substituir els amortidors per unes barres rígides de ferro, perquè altrament el cotxe no suportaria el pes de vint-i-tres viatgers i un gos. Després li han tret el capó, i hi han instal·lat un parell de barrils de cervesa i un tirador, per tenir autonomia total. Han tornat a entapissar els seients —vellut vermell— i han pintat la banda exterior dels pneumàtics de color blanc. El motor ronca satisfet, com si fos conscient que ha estat premiat amb una segona oportunitat.

Ningú no es digna a avisar el senyor bisbe, però ell ja s'ensuma alguna cosa: el fan sospitar les corredisses dels soldats i els moviments estranys dels oficials, que criden ordres, buïden les seves habitacions a corre-cuita i fan llevar els malalts de l'hospital que es poden aguantar drets. Cap a migdia el capità envia una nota al palau, molt lacònica i plena de mis-

teris: les tres companyies de la guarnició han de deixar Lagrau amb la màxima urgència, per afegir-se a les tropes que puguen de Berga i van a controlar els passos sobre el Segre per contenir els francesos, que volen avançar cap al sud abans no els enxampi el cor de l'hivern. És una mentida evident, i es veu d'una hora lluny que el que no vol el capità és haver d'arrossegar en la seva retirada el prelat i tot el seu seguici. El bisbe experimenta, malgrat tot, un sentiment d'alleujament: n'està fins al solideu, del clima terrible de Lagrau, del caràcter eixut i apàtic dels lagrauencs i, sobretot, de tots els canonges, que li han fet la punyeta tant com han pogut des del mateix dia en què va arribar. L'odien i els odia, i sap prou bé que negocien d'amagat amb els francesos. Sense la protecció dels castellans, és una absoluta insensatesa continuar a Lagrau. Com que ja s'ho veia a venir, tot està preparat. Només ha de donar l'ordre al vicari general i el dispositiu es posarà en marxa. Però li reca deixar el seu carro de passeig, el que li van regalar quan va ser bisbe de Castelló. Va passar els tres primers anys demanant als cònsols que li construïssin una carretera per poder fer-lo córrer. Al final, remugant i a canvi de la concessió perpètua del dret de llenya del Salit, van eixamplar un parell de camins de l'horta perquè hi pogués passar el carro dels pebrots, que era l'únic del terme, on ningú no en tenia perquè el país era massa costerut, massa enfangat. Cada cop que sortia a fer un tomb, un estol de canalla cridanera li anava al darrere, bramant i bracejant com si fossin un vol d'estornells. Era un martiri. Al cap de dos mesos, se'n va cansar i ja no el va treure més. L'ha deixat a mercè dels corcs, al pati del palau, tapat amb un domàs vell.

Després de sopar, els de la colla del Roger el van a buscar al càmping. És una operació més agosarada del que sembla,

perquè això suposa superar els límits administratius de la ciutat i travessar la carretera general, on s'acaba el domini de la policia local, escassa i domesticada, i comencen les competències de la Guàrdia Civil de trànsit. Però no hi ha emoció sense risc, pensen. El Dodge entra al càmping, tot majestuós, i fa la maniobra davant del bar, sota la mirada incrèdula d'una família de turistes francesos que paren la fresca i xarrupen unes orxates. El Roger diu adéu al seu pare i salta dins del cotxe. Com que és prou d'hora, recorren els carrers, entre porros i cerveses (bé s'han d'acabar els barrils abans de tornar-los!), fent temps per anar a veure el castell de focs des de l'altra banda del riu.

La Cecília s'afegeix a l'expedició cap allà a les onze, i l'Esteve, que és el conductor oficial del Dodge i no vol que ningú més el porti, adduint unes vagues raons d'antiguitat i experiència, la deixa conduir una estona, malgrat que només fa tres o quatre mesos que s'ha tret el carnet i assegura que no ha tocat cap cotxe des del dia de l'examen. Ningú no gosa queixar-se, ni tan sols el Toni, que ha estat remugant des del dissabte dient amb insistència que ell estava tan capacitat com qualsevol altre per fer córrer el cotxe. Però, qui pot negar res a la Cecília? Porta el Dodge amb una certa brusquedat, a sotragades, amb marxés massa curtes o massa llargues, com si li anés gran o no tingués en compte que a bord hi ha quinze persones més en equilibri inestable, que als revolts s'aguanten com bonament poden, exposades a les forces centrífugues i també a les centrípètes. De res no serveixen les protestes del passatge, que sonen com pura retòrica, perquè en el fons a tots els agrada experimentar aquella sensació de vertigen. Al cap d'una estona la Cecília agafa una mica la mida al cotxe. Amb la cabellera pèl-roja al vent, vestida de negre de cap a peus, sembla una artista de cine. El Roger la veu riure pel retrovisor i li fa una mica de mal.

El Peremàrtir Estragués, jutge de crims de Lagrau, ha estat estudiant tota la tarda un memorial gruixudíssim sobre el plet dels barons Boquet, redactat per l'advocat que la ciutat té aconducat a Barcelona i que li han fet arribar aquell matí. Més d'una vegada s'ha extraviat en aquella selva de citacions, argumentacions i recargolaments jurídics. Té mal de cap i, si hagués pogut, l'hauria llençat al foc. Al capdavall, perdre el temps en aquella prosa absurda no és la seva feina, però el síndic sospita que l'advocat Rosés els vol prendre el pèl, i li ha demanat que, per favor, miri de treure'n l'aigua clara.

A l'hora foscant, quan ja està a punt de deixar-ho per no continuar forçant la vista, sent que fan un parell de trucs a la porta del carrer i, sense esperar resposta, l'obren i algú puja per l'escala. És el vicari general, mossèn Pau Miqueló, que ve a acomiadar-se. No és que siguin amics de cor, però sempre s'han respectat i han tingut un bon tracte, tot i les contingències i els sempre delicats equilibris que el jutge ha de fer entre els interessos divergents dels cònsols, el bisbe i els canonges. El vicari li ha explicat l'itinerari previst. Sortiran de matinada, malgrat el fred, cap a Ponts i Balaguer, camí de Lleida, un camí encara lliure de francesos, des d'on enfilaran a Tortosa i al port de la Ràpita. Allà, si tot va bé, una galera del rei Felip els esperarà per dur-los a València, i d'allí continuaran el viatge cap a la cort, on el bisbe confia que el destinaran a una diòcesi més amable, com a recompensa pels serveis a la corona, per rescabalar-lo de tots aquells anys de patiment i humiliacions. El Peremàrtir no gosa dir-li res, però pensa que es podien haver estalviat un viatge tan precipitat si haguessin estat prou llestos per anar-se'n abans, quan ja es veia ben bé com acabarien les coses. Intenta tranquil·litzar-lo: segons les seves informacions, no hi haurà cap impediment per deixar-los sortir, sempre que ho facin amb discreció.

Han estat callats una bona estona, bevent aiguardent, fumant pipes i veient com el capvespre roig va omplint la cambra de penombres i mals presagis.

—He de marxar. És tard, ja —diu el vicari general, quan a fora ja només queda una línia de llum.

—Bona sort, Miqueló. Aneu tranquil. Prepararé per vosaltres.

El Roger mai no oblidarà la nit del divendres, pròleg de la festa. Havia estat fent uns tequiles amb els amics a l'Anònima, abans de baixar amb el cotxe oficial cap al camp vell de la Companyia, on hi havia l'escenari del Lagraurock. El Roger havia anat cap al fons del bar, als lavabos, per fer una mica de lloc. La Cecília també hi era, esperant que el de les noies quedés lliure. Una mica espès, no va saber reaccionar quan ella va entrar al lavabo en principi reservat per als nois, va obrir la porta d'un vàter, li va agafar la mà i s'hi van tancar a dins. Sense dir res, es va abaixar els pantalons i les calcetes, i es va asseure a la tassa. Reia com una boja, segurament en veure la seva cara d'estupefacció. El Roger no podia apartar els ulls de l'ombra clara del seu pubis —*pubis pro nobis*, cantaven els de la coral les nits de festa— i no sabia pas què li deia. Sí que ho sabia, però no s'ho podia creure: que no li agradava follar als vàters. Ho trobava brut i sòrdid. I era veritat, follar als lavabos de l'Anònima era, sens dubte, un exercici extremadament brut i sòrdid. Després, més tard, si volia, en un altre lloc. Que si ho volia? I tant si ho volia, res no havia desitjat més en sa vida, i res no havia estat més fora del seu abast. Es va tornar a fargar, li va fer un petó furtiu als llavis, va obrir la porta un parell de dits per comprovar que no hi hagués presències indiscretes i es va esmunyir cap a fora. El Roger es va quedar clavat a dins una bona estona, sense reaccionar i

sense ni poder pixar, per culpa d'una erecció tossuda i incontrolable.

En sortir de l'Anònima van anar desfilant tots cap al camp vell de la Companyia. La Cecília anava al davant, abraçada amb la Sílvia Xica. De tant en tant es girava per mirar el Roger, per recordar-li que no havia estat un miratge, que era l'escollit.

Ni tan sols van arribar a entrar a l'envelat. Com qui no vol la cosa, van deixar que anessin entrant els altres, que fossin xuclats per la música i la gernació, mentre s'anaven allunyant discretament cap a la sortida, ella al davant, el Roger unes passes més enllà, com si no es coneguessin de res. Qualsevol espectador atent ho hauria endevinat de seguida. Era com si portessin al damunt uns indicatius lluminosos: goita, aquestos dos pardalets se'n van a fotre un clau i no volen que se sàpiga.

Després de la visita del vicari general s'ha fet massa tard per anar a veure la vídua Ribes, es lamenta el Peremàrtir. Si l'hagués poguda avisar abans, encara hauria tingut una oportunitat per passar per casa seva, però aviat tocaran les cinc i gairebé és negra nit. La Mariàngela Ribes és molt estricta pel que fa a les convencions: és vídua recent i, encara que tothom reconeix que el seu difunt espòs era un desgraciat i una mala persona, hauria estat molt mal vist que ella hagués trencat el dol abans d'hora. Però tot és possible si ningú no ho sap o, si mai algú ho acaba descobrint, si les aparences queden intactes. El jutge Peremàrtir hi va un parell o tres de tardes a la setmana disfressat d'advocat, amb l'excusa de revisar algun problema amb els censals i els violaris, per ajudar-la a gestionar els nombrosos deutes de joc que li va deixar el cràpula del seu marit, una mala ànima que, si hagués viscut només cinc anys més, hauria posat en perill tot

el patrimoni de la casa. Ningú no ho veu estrany: despatxa papers durant un parell d'hores, escriu cartes i repassa comptes. Cada tarda la vídua rep la visita de mossèn Ribelles, titular del benefici del Roser que paga la casa. El Peremàrtir s'acomiaada quan percep que el capellà no s'hi estarà gaire estona més, fa veure que surt però es queda amagat una estoneta al celler del vi, a les fosques, mentre fa baixar un pitxeret de malvasia. Després, tan aviat com se'n va el capellà, torna a pujar, es queda a sopar i a dormir. Més tard, de matinada, baixa cap a l'hort i surt per la portella que dóna al carreró del Vall, on sap del cert que mai no trobarà ningú, perquè les obres del nou convent de l'Ensenyança l'han tancat per la banda de dalt i no dóna accés a cap més hort. La criada de la vídua és una tomba, un prodigi de discreció: ha presenciada des de primera fila tot el rosari de vexacions i violència del difunt Ribes, malparit, així l'enviïn a l'infern, i s'alegra que la Mariàngela, que encara és molt jove, hagi pogut trobar algú que li doni alegria i que, com diu ella amb una franquesa camperola, li espolsi el presseguer.

Durant una bona estona, considera la possibilitat de fer una bestiesa, sortir al carrer, baixar fins a la placeta dels Bous, trucar a la porta de cal Ribes i engegar a pastar les convencions. No ho fa. Es queda a casa, assegut a l'escó, atiant el foc, bevent vi calent i acabant de cremar a la pipa l'embosta de tabac que li ha regalat el vicari general. Aquesta nit hi haurà massa moviments al carrer.

Cansats de donar tombs com si fossin el porquet de Sant Antoni, al final fan cap a l'envelat, que no és un envelat, sinó el pavelló poliesportiu, però que durant els quatre dies de festa recupera el testimoni de l'envelat de tota la vida, el tinglado de llauna i teles de colors que aixecaven al prat de la Companyia un petit exèrcit de treballadors que pujaven

de Lleida. Deixen el cotxe arramblat a la paret del cementiri. És aquella hora idiota en què els responsables de l'entrada encara s'entesten a fer pagar als més tardaners, quan saben prou bé que al cap de deu minuts hauran de deixar pas lliure. Però l'Amàlia, que treballa a l'ajuntament, ha aconseguit un grapat d'entrades, i els porters no posen impediments perquè entrin tots. Com que és dimarts i el pressupost municipal no dóna per a tant, el grup és mitjanet, de ball i patxanga. Així que van entrant, els amics del Roger es dissolen entre la gentada que, malgrat l'hora i el dia, omple la pista, en direcció a la barra o cap a l'escenari. El Roger no sap què fer. La Cecília no ha emès cap indici sobre quines són les seves intencions. Dissabte, diumenge i dilluns ha estat pendent de les seves companyes de pis, que han pujat a veure-la, però avui ja han marxat amb el cotxe de la tarda i no hi ha cap impediment perquè, un cop arribats a destí, en un entorn més propici als moviments dissimulats, tornin a escapar-se com van fer divendres. El Roger ja es veu avançant un altre cop pels prats que hi ha en direcció al riu, saltant recs i parets de marge, fins a trobar un racó arrecerat sota una pomera i allí, sense despullar-se del tot, furgar, desfer gafets, xuclar, mossegar la cadeneta d'or que li volta la cintura, contemplar com un badoc els pits amb prou feines il·luminats per la resplendor llunyana del poliesportiu, abaixar les calcetes negres, ei, vigila, que no porto res, és igual, tu tira i al tanto, sobretot no t'escorris a dins. I és clar, no porta res, tants condons com se li han fet malbé dins de la cartera, però això no ha de ser cap impediment, i prou que calcula el progrés, fins que li sembla el ventre, i un regalim espès li va vessant fins a omplir-li el melic, entre rialles, que n'ets de carallot, mira com m'has deixat, tros de semental, sort que tinc un clínex, sapastre.

Passa potser mitja hora, vigilant-la però sense exercir pressió, esperant un gest imperceptible. Res. Balla i riu.

Quan es creuen les mirades no hi afegeix cap missatge especial. No cal esperar més, el Roger n'està segur: no hi haurà excursió als prats de l'obaga.

S'ha aixecat el vent del nord, el temible tano que clava els núvols a les muntanyes i fa que a les valls hi arribin flocs de neu accelerats que es claven a la pell com si fossin agulles de cap. Els soldats —que a l'hora foscant ja estan formats al farraginar del doctor Cruïlles, vora el camí ral— esperen mig morts de fred l'ordre de marxa. S'han endarrerit perquè a última hora els ha arribat un ofici que els obliga a evacuar les poques peces bones d'artilleria que queden al castell. L'única manera que se'ls ha acudit ha estat muntar un parell de rais de dues tramades i fer-los passar riu avall, amb la confiança que les embarcacions no es desmanegaran a mig camí. Han buscat un parell de picadors de Lagrau que saben com construir-los, i no els fan cas quan els diuen que els troncs que han portat fins a l'enraïador són encara massa verds i no serveixen per suportar tanta càrrega, i que mai no s'ha vist cap descens a l'hivern, que corre poca aigua i és massa freda. O preparen els rais sense més excuses o els pengem allà mateix per sabotejadors, els contesten. Els picadors arronsen les espatlles, tornen a la feina remugant en veu baixa i en un parell d'hores els enllesteixen: així que acaben, els deixen tornar a casa, perquè el capità no vol donar a civils la responsabilitat del transport, no fos cas que saltessin del rai en perdre de vista els soldats. Els artillers desmunten les curenyes i lliguen els canons —cinc canons de vuit polzades i dos de dotze— damunt dels rais, mirant de repartir bé la càrrega. Com que no hi ha voluntaris per menar els rais, els sergents fan una rifa entre la classe de tropa, i quatre pobres desgraciats de secà es troben davant del repte impossible de fer-los baixar fins a Ponts. Els asse-

guren que només cal deixar-se endur pel corrent i que els timons són més aviat decoratius, molt útils sobretot per aguantar-se dalt de l'embarcació. Així que els arrosseguen cap al centre del riu els rais queden mig colgats amb un pam d'aigua glaçada. Els pobres soldats reconvertits en raiers estan terroritzats, però es consolen pensant que potser pel camí que obre el riu no trobaran l'enemic. Encara no saben que, en travessar a tota velocitat el Grau del Toll, raiers i mercaderies aniran a espetegar a l'aigua després d'ensopegar amb una roca traïdora, amb el rai desfet, els navegants blaus i rebotits, i els canons al fons del toll, d'on mai més no els podran recuperar.

El Roger està plantat al costat de la taula de so, mira fixament les rastelleres de botonets per no haver d'estar pendent tota l'estona de per on passa la Cecília, amb qui parla o amb qui deixa de parlar, a qui s'acosta i amb quines intencions, com es mou, ara aixeca els braços, ara s'agafa a la Teresa, dóna un cop de maluc a l'Esteve. Alguna llambregada que li ha llançat des de la distància porta un codi implícit, segons s'entesta a desxifrar el Roger: avui no, potser mai més, no m'empaitis o serà pitjor. Cansat, comença a considerar la possibilitat de tornar cap a casa quan el Vidal, que se li acosta pel darrere, li tusta l'espatlla. És el seu company de pis a Barcelona. Fa veure que estudia empresarials i és conscient que no passarà mai de segon de carrera. Quan se'n cansi —o quan se'n cansin a casa, el que passi abans—, tornarà a pujar a Somorra i treballarà a l'empresa del pare, que és un dels transportistes més importants del país. Mentrestant, aprofita que és jove i té diners i ganes de gastar-se'ls i fer el cràpula. Parlen una estona de com ha anat l'estiu —l'apartament familiar a Miami Platja, una escapada a Menorca— i el Roger prova d'introduir en la conversa alguna

qüestió pràctica sobre el retorn a Barcelona. Com que no és el moment més adequat per tractar aquesta mena d'afers —i amb ell no el troben mai, el bon moment—, ho deixen córrer de seguida. Abans de sortir —una noia l'espera a fora— li dona un cartronet.

—No el vull passar per la frontera i em sap greu llençar-lo. Aquest és l'últim que em queda. Aprofita'l tu. És molt bon gènere, ja ho veuràs. Jo no gasto merdes.

El Roger no gosa preguntar-li què és. Prou que s'ho imagina, i què coi.

—Vols dir?

—No siguis cagat, nen. Tu pren-te'l i passa-t'ho bé.

—Si és per fer-te un favor.

—No te l'empassis, sobretot. Posa-te'l sota la llengua.

El senyor bisbe, acompanyat pel majordom, el seu secretari, el vicari general i tres fàmuls mal armats i atemorits, fuig cap allà a les quatre de la matinada, poc abans de l'alba. El veguer ja ha sortit abans, amb mitja dotzena d'homes fidels, per assegurar-se que el pas està lliure. Per defensar-se del fred que mossega el bisbe porta una capa de pell d'óssa, regal de les parròquies de Marquesat. Ha deixat escrites dues cartes, una adreçada al senyor síndic general de les valls de Somorra i l'altra al virrei, on explica els motius de la seva escapada. Amb una retòrica tenebrosa descriu les humiliacions i les amenaces dels enemics de la pàtria i la vera religió, i pinta amb tons ombrívols el futur del país. Tement per la seva vida corporal, que no per l'eterna, no li queda cap altra opció que abandonar la vetusta seu episcopal i les tombes venerables de sant Serni i sant Lleir. Reserva el seu martiri per a una ocasió més propícia, perquè serà més útil servint l'Església i el rei que no pas com a carnassa dels francesos i els seus lacais, els canonges.

La comitiva, tot i que vol agafar el camí ral de ponent, surt per la porta de Cerdanya, perquè és la que hi ha més a prop de palau. D'aquesta manera s'estalvien haver de travessar tota la ciutat i arrossegar encara més la seva vergonya, el reconeixement públic que allí ja no tenen res a fer i que el més prudent és cardar el camp i deixar aquell cony de poble ple d'amics dels gavatxos i de mals cristians. Qui sap si tem, també, que algun sicari a sou dels canonges l'esperí amagat a la fosca, malgrat l'hora i que ha començat a glaçar, i li rebenti la cara d'un tret de pedrenyal. Però els carrers de Lagrau són foscos com el cul de l'óssa. El fred amplifica el so que fan els fugitius, però no sembla pertorbar el son dels seus habitants, que a l'hora més quieta de la nit omple l'aire d'una vibració tranquil·la. No hi ha ni crits d'alerta, ni grinyols de porticons que s'obren, ni corredisses suspectes. Algú, però, ha presenciada tota l'operació: just quan surten pel portal acomiada el seguici disparant a l'aire.

El bisbe es tranquil·litza a mesura que s'allunya de la ciutat. En travessar la palanca sobre el Segre, que bull als seus peus i deixa anar una boirina, la tremolor de les llates li recorda la promesa solemne que havia fet als seus fidels en jurar els privilegis de Lagrau: en deu anys tindrien un pont de tres ulls, de pedra picada. El va sobtar el gèlid entusiasme amb què tothom va rebre la proposta. Més tard, li van fer saber, discretament, que la palanca ja els anava bé, perquè era fàcil de reparar després d'un aiguat, que els ponts convencionals no convenien a les característiques del riu, capriciós i de vegades violent, que no hi ha cap pont que aguantí una bona segrada. Que es quedessin amb la puta palanca, tan estreta i bellugadissa que obligava tothom a passar fent tentines per damunt del riu. A ell ja li era igual.